

ביקור שורשים בבוקובינה **ספטמבר 2017**

הקדמה

שנים רבות ניסיתי, ללא הצלחה, לארגן טיול שורשים לחבל בוקובינה, מקום לידתם ומגוריהם של דורות רבים מבני משפחתי הרחבה. ניסיתי לארגן טיול עם הוריי ולאחר מכן עם בני משפחתי, בני דורי, אבל זה לא צלח.

הגעתי למסקנה שכל עוד דודתי, ציפורה שטרן, ובן דודה של אמי ישראל דורון / שניידר יכולים להדריך אותי ולעזור לי בהבנת עץ המשפחה, בסיפור קורות בני המשפחה, באיתור בתיים ואתרים אחרים הקשורים לחייהם, לא כדאי לדחות את טיול השורשים. איתור השורשים שלי וביקור בנוף ילדותם ובגרותם של הוריי ושל בני משפחתי לדורותיהם היו, ועדיין, חשובים לי מאוד. לכן החלטתי לערוך טיול שורשים אפילו ללא השתתפותם של בני משפחה אחרים, צאצאי יוצאי מחוז סטרוז'יץ, בחוויה.

לשמחתי הרבה, רעייתי, נאוה, השתתפה איתי בחוויה המרגשת והיוצאת-מן-הכלל הזו.

מעט היסטוריה

חבל בוקובינה, כמו אזורים רבים במזרח אירופה, עבר ידיים פעמים רבות בהיסטוריה. לפני מלחמת העולם הראשונה היה חבל בוקובינה חלק מהאימפריה האוסטרו-הונגרית. אחרי מלחמה זו הועבר החבל לשלטונה של רומניה. ערב מלחמת העולם השנייה הועבר החבל לשלטון רוסיה כחלק מהסכם ריבנטרופ-מולוטוב. בקיץ 1941 הצטרפו הרומנים בהנהגת יון אנטונסקו למאמצי הכיבוש של מדינות הציר בהנהגת גרמניה וכבשו בחזרה את בוקובינה מרוסיה. בהמשך המלחמה הועברה השליטה בבוקובינה לגרמניה הנאצית. לקראת סוף מלחמת העולם השנייה כבשה ברית המועצות את צפון חבל בוקובינה, כולל בירת בוקובינה, צ'רנוביץ, ומחוז סטרוז'יץ. היום מהווה בוקובינה חלק מאוקראינה.

סבא שלי, נפתלי שניידר ז"ל, היה קצין בצבא האוסטרו-הונגרי במלחמת העולם הראשונה. גם משפחת אמי וגם משפחת אבי חיו במחוז סטרוז'יץ משך דורות ורובם בעיר עצמה. הוריי דיברו גרמנית ויידיש בבית ורומנית בבית ספר.

תחילת הטיול – לביב (לבוב, למברג) וזלוצ'יב (זלוצ'וב)

מאחר ולא מצאתי טיסות לצ'רנוביץ (היום "צ'רניבצי"), התחלנו את הטיול בלבוב (היום לביב). לבוב עיר יפה בעלת היסטוריה עשירה, כולל היסטוריה יהודית עשירה, גם בטוב (תרבות) וגם ברע (פוגרומים ושואה).

לבוב, בשמה האוסטרי "למברג", קשורה גם להיסטוריית משפחתי. סבי, נפתלי שניידר ז"ל, גר עם סבתי בלמברג כששירת כקצין בצבא האוסטרו-הונגרי. דודתי, ברטה ז"ל, אחותה הבכורה של אמי, שנפטרה בטרנסניסטריה, נולדה בלמברג.

בילינו יומיים בלבוב והאזור, ובאחד מהיומיים נסענו לעיר זלוצ'וב (היום "זלוצ'יב"), כ-60 ק"מ מלבוב. מה שמשך אותי לבקר בזלוצ'וב היא בעיקר העובדה שהעיר היא מקור שם משפחתי, "זלוצ'ובר". כנראה שאבותיי הרחוקים הגיעו לבוקובינה מזלוצ'וב. אבל, כל הזלוצ'וברים שמצאתי בחיפושיי באינטרנט או בכלל, מקורם בבוקובינה.

לפני מלחמת העולם הראשונה זלוצ'וב הייתה מרכז יהודי חשוב וכחצי מאוכלוסייתה היו יהודים. נפתלי הרץ אימבר, מחבר "התקווה" נולד בזלוצ'וב.

ביקרנו במבצר זלוצ'וב ובאתר בית הקברות היהודי שחוסל לחלוטין ושמענו מעט על היסטוריית העיר, כולל היסטוריית תושביה היהודים.

לקראת נסיעתנו לאוקראינה נאמר לנו שהצעירים באוקראינה מבינים ומדברים אנגלית ואין בעיה להסתדר שם. למרות זאת, החלטנו להזמין הדרכה בלבוב וכך עשינו. התקשרנו מראש עם מדריך דובר עברית, אלכסנדר טרוסטיניצין, והוא הדריך אותנו בלבוב ובזלוצ'וב והיה נהדר. בלבוב גילינו שהנתון אודות ידיעת האנגלית לא היה מדויק. גילינו שקשה מאוד להסתדר באוקראינה ללא ידיעת אוקראינית או לפחות רוסית.

עבור הביקור בוקובינה לא דאגנו מראש למדריך וחשבנו שנוכל להעסיק סטודנט או דובר אנגלית צעיר כמתורגמן לפי הצורך. לאור הניסיון בלבוב, החלטנו להתקשר עם מדריך מקומי בצ'רנוביץ לקראת נסיעתנו לשם. התקשרנו מלבוב למדריכה בצ'רנוביץ שעליה המליץ מדריכנו אלכס, וזה התברר להיות הצעד החשוב ביותר שנקטנו בו בטיול כולו.

צ'רנוביץ (צ'רניבטסי)

הנסיעה מלבוב לצ'רנוביץ הייתה יפה ומעניינת, דרך נופים מרהיבים, ולהפתעתנו רוב הכבישים הראשיים במצב טוב. לצ'רנוביץ הגענו בערב ואחרי מקלחת ומנוחה קצרה, יצאנו ברגל למרכז העיר. התברר שהמלון שלנו די קרוב למרכז. הופתענו מאוד לטובה ממראה הצעירים הרבים שנפגשים ומטיילים ברחובות העיר, שמחים וצוהלים. מאוחר יותר התברר לנו שהגענו למרכז בילויים קרוב לבניין הנקרא על ידי המקומיים, במיוחד על ידי הוותיקים שביניהם, ה"קינגוגה". "קינור" זה קולנוע ו"סינגוגה" זה בית כנסת – ביחד "קינגוגה".

לפני מלחמת העולם השנייה הייתה צ'רנוביץ, בירת בוקובינה, מרכז יהודי תרבותי בין החשובים באירופה. היא נקראה בזמנו "וינה של מזרח אירופה". העיר אכלסה אוכלוסייה מעורבת של בני עמים שונים כשהיהודים מהווים מעל 40% מהאוכלוסייה. היהודים לקחו חלק פעיל בהנהגה התרבותית של העיר ולפני מלחמת העולם הראשונה ראש העיר היה יהודי. ה"קינגוגה" היה בית הכנסת הגדול של צ'רנוביץ, "היכל הקורל", אשר כיפתו הופצה במהלך מלחמת העולם השנייה ולא שוקמה מאז. היום משמש היכל הקורל בית קולנוע.

היום

אז

למחרת בבוקר נפגשנו עם המדריכה שלנו, זויה דנילוביץ'. זויה, מורה אוקראינית לאנגלית, הפכה להיות התורמת העיקרית בהחלט להצלחת טיול השורשים שלנו. בלעדיה לא היה כל סיכוי להצלחה כלשהי במשימותינו ובעזרתה, בסופו של דבר, הצלחנו מעבר לכל ציפייה אפשרית.

ארכיון צ'רנוביץ

בארץ, בין ההכנות לקראת הנסיעה לבוקובינה, מצאתי באינטרנט את כתובת המייל של ארכיון צ'רנוביץ בתקווה לבקר בארכיון ולחפש חומר הקשור ליהודי סטרוז'יץ, ואולי אפילו על בני משפחתי. כתבתי לארכיון ללא ציפיות רבות להצלחה. ואכן, לא קיבלתי כל תשובה מהארכיון.

כשנפגשנו בבוקר עם זויה ושוחחנו על תכנית הסיורים והביקורים, העליתי את רצוננו לבקר בארכיון, וסיפרתי על פנייתי במייל שלא נענתה. מייד התקשרה זויה לידידה שלה, שעובדת בארכיון וקבעה אתה ביקור שלנו בארכיון מאוחר יותר באותו יום.

היום התחיל בסיור רגלי מאוד מעניין במרכז צ'רנוביץ. התברר שזויה מכירה היטב את צ'רנוביץ, והיא בעלת ידע רב מאוד על ההיסטוריה של העיר ואפילו שאינה יהודייה, מתמצאת היטב בהיסטוריה של הקהילה היהודית בעיר, תרבותה ומנהגיה. למדנו המון בסיור הרגלי על צ'רנוביץ ועל יהודיה.

אחרי הסיור הרגלי ומעט נסיעה באזור, נסענו לארכיון.

לא היה קל למצוא את הארכיון וללא זויה, אין סיכוי בעולם שהיינו מוצאים אותו. זויה הייתה שם פעם מזמן ולא זכרה בדיוק איך להגיע אליו. אפילו אנשים בשכונה לא ידעו איפה הוא נמצא. בסופו של דבר זויה מצאה את הדרך שלא יכולה אפילו להיקרא "כביש" ומצאנו את הבניין שנראה כאחד מבנייני המגורים בסביבה, ללא אפיון כלשהו.

כשנכנסנו לארכיון התברר שבעקבות פנייתה של זויה התכוננו לבואנו. הובילו אותנו לחדר קריאה בגודל של כיתת לימוד ממוצעת בבית ספר והושיבו אותנו ליד אחד השולחנות. חוץ מאתנו היה בחדר רק מבקר אחד אחר, גרמני שעבד על מחקר כלשהו. אחת העובדות בארכיון הגיעה עם שלשה תיקים עם רשימות ונתונים של תושבי סטרוז'ינץ.

התברר שבארכיון קיבלו את מכתבי אבל אף אחד מהעובדים בארכיון לא ידע אנגלית, כך שלא ידעו מה בקשת. אנחנו הסתייענו בעזרתה של זויה על מנת לתקשר עם העובדת שלא כל כך סייעה בהתחלה. אבל, היא התרככה בהמשך והפכה לאט - לאט, מאוד אוהדת ומסייעת. התברר, לדאבונו, שאין לנו הרבה זמן לעיין ברשימות מאחר וסוגרים את הארכיון בשעה 16: 30.

רשמתי שמות משפחה, מבין קרובי משפחתנו שחיו בסטרוז'ינץ, ומיד החלנו, אני ונאורה, לחפש את השמות. שנינו היינו בלחץ של זמן ובהתרגשות עצומה. מהר מאוד מצאנו שמות מוכרים וכל פעם צעקנו בהתרגשות למרות שניסינו לא להפריע לחוקר ולא להרגיז את עובדת הארכיון. לפעמים היה קשה מאוד לפענח את הכתוב מאחר והכל היה כתוב בכתב יד על ידי אנשים שונים. ההתרגשות עלתה לגבהים קיצוניים כשגילינו את שמות בני משפחתנו הקרובים ביותר - אמי ואחיה ואחיותיה, סבאי וסבותיי. לא הצלחנו להתאפק וצעקנו בהתלהבות ובהתרגשות. גם דמעות לא אחרו לבוא. לא לקח זמן רב והחוקר הגרמני ועובדת הארכיון נדבקו בהתרגשותנו.

צילמתי כל דף שהכיל שמות משפחה של קרובינו ומכירינו מבין יוצאי סטרוז'ינץ. בהתחלה נאמר לנו שנצטרך לשלם עבור כל צילום שצילמתי, אבל לא היה לי אכפת וצילמתי כל דף מספר פעמים. התהליך לקח המון זמן והיינו חייבים להזדרז ולסיים את בדיקתם של שלושת התיקים בעלי הרשימות הרבות מאוד. קרוב לודאי שפספסנו חלק מרישומי בני משפחה ומכרים. לקראת סוף הזמן שהוקצה לנו, או אפילו בזמן האובר-טיים שניתן לנו בניגוד לכללים, הופיעה עובדת הארכיון עם תיק נוסף עם רשימות מבנילה, כפרו של סבי מצד אבי, יוסל זלוצ'ובר. בנילה הוא כפר במחוז סטרוז'ינץ וקרוב לעיר. אבל, בשלב זה עדיין לא סיימנו את בדיקת תיקי סטרוז'ינץ ולא ידענו כמה יסכימו להאריך את זמננו. אומנם דחו את שעת סגירת הארכיון למענו והצלחנו לסיים את בדיקת תיקי סטרוז'ינץ, אבל לא הגענו לבדוק את תיק בנילה.

בסופו של דבר דרשו רק סכום קטן מאוד, קטן בהרבה מאשר חשבו שייגבו עבור הצילומים הרבים שצילמתי. כנראה מתוך אמפתיה, הייתי צריך לשלם בבנק ולחזור לארכיון עם הקבלה. מאחר ועברנו את שעת סגירת הארכיון והיה צריך לנסוע לבנק, בצעד מאוד יוצא דופן, הסכימו שנשלם בבנק ושזויה תחזיר את הקבלה עבורנו למחרת.

[illegible]

דף הרישום הכולל את שמה של אמי (שורה שלישית) ושל אחיה ואחיותיה

ADRESA		NUMELE		SEXUL (b = bărbat f = femeie)	SITUAȚIA ÎN FAMILIE (soț, soție, copil, so- cru, bunic etc.)	Vârsta (câți ani a îm- plinit)	LOCUL NAȘTERII	
Strada	Nr.	de familie (pentru femei, și cel de fată)	de botez				Satul sau orașul	Județul
Yanen	15	Hollinger	Berta	f	fiica	24	Storajinet	Storajinet
Histor		Hollinger	Emanuel	b	fiu	21	"	"
		Hollinger	Dora	f	fiica	19	"	"
		Hollinger	Fani	f	fiica	14	"	"

צילום הרישום של אמי, אחיה לוניו, ואחיותיה ברטה וציפורה בהגדלה ניכרת

		Kurencu	Mihail	b	fiu	51	"	"
15		Hollinger	Beinisch	b	soț	81	Ropcea	Storajinet
		Hollinger-Heischer	Frima	f	soție	80	"	"
		Hollinger recte						
		Shneider	Kapali	b	soț	53	"	"
		Hollinger -						
		Hollinger	Rosa	f	soție	51	"	"

בייניש ופרומה הולינגר ונפתלי ורוזה שניידר, סבא וסבתא-רבא וסבא וסבתא שלי, נפתלי זלוצ'ובר, של נאווה גונן, ושל שושי וטוביה שטרן

Malcinshi	15	Chariton	Marcu	b	x	55		
		Chariton ^{n. Cozma}	Leatru	f	soție	45		
		Chariton	Fecla	f	fiica	18		
		Chariton	Egropi	f	"	14		
		Chariton	Eudochia	b	fiu	12		
	13	Stein	Pincus	b	x	62		
		Stein ^{n. Kleinberg}	Josi	f	soție	62		
		Klinghoffer	Robert	b	x	49		
		Klinghoffer ^{n. Austander}	Sara	f	soție	47		
		Klinghoffer	Arthur	b	fiu	14		
		Wald	Samuel	b	x	39		
		Wald ^{n. Horowitz}	Fani	f	soție	36		
		Stein	Sigmund	b	x	30		
		Stein ^{n. Widman}	Scinde	f	frankle	56		
		Kalichman	Moraim	b	x	39		
		Kalichman ^{n. Braude}	Ruchel	f	soție	28		
	130	Storower	Benjamin	b	x	54		

רשומים של פנקס וסלי
שטיין - סבא וסבתא של
אמנון גריל, ובנימין
זלוצ'ובר - סבא שלי, של
נאווה גונן, ושל בני וחיים
רוזנברג

ADRESA		NUMELE		SEXUL (b = bărbat f = femeie)	SITUAȚIA ÎN FAMILIE (soț, soție, copil, so- cru, bunic etc.)	Vârsta (câți ani a îm- plinit)	LOCUL NAȘTERII		STAREA CIVILA (căsătorit, necăsătorit, văduv, divorțat)
Strada	Nr.	de familie (pentru femei, și cel de față)	de botez				Satul sau orașul	Județul	
Str. Filareici	27	Köbel	Simon	b	frate	80	Horoiu	Horoiu	văduv
		Horowitz	Modest	b	x	33	Banița	Horoiu	căsăt
		Horowitz "u. Köbel	Mali	f	sotie	32	Horoiu	Horoiu	căsăt
		Horowitz	Sofia	f	fiică	4	Horoiu	Horoiu	necăsăt
		Horowitz	Maria	f	fiică	3	Horoiu	Horoiu	necăs.
		Grünberger	David	b	x	36	Orehliș	Terminu	căsăt
		Grünberger "u. Stein		f	sotie	39	Horoiu	Horoiu	căsăt
		Grünberger	Mayer	b	fiu	9	Luccea	Terminu	necăs.
		Linker	Marcus	b	x	37	Horoiu	Horoiu	căsăt
		Linker "u. Brühl	Beti	f	sotie	32	Chizinau	Lapuna	căsăt
		Linker	Herna	f	fiică	10	București	Ylov	necăs.
		Linker	Ana	f	fiică	6	București	Ylov	necăs.
		Linker	Silvia	f	fiică	3	București	Ylov	necăs.
		Brühl "u.	Libe	f	soacra	68	Chizinau	Lapuna	văduv
	29	Rubinger	Hers	b	x	63	Horoiu	Horoiu	căsăt
		Rubinger "u. Hirsch	Chazie	f	sotie	58	Horoiu	Horoiu	căsăt
		Rubinger	Ernestia	f	fiică	34	Horoiu	Horoiu	necăs.
		Rubinger	Fani	f	fiică	18	Horoiu	Horoiu	necăs.
		Hessner "u. Rubinger	Frima	f	sotie	65	Horoiu	Horoiu	văduv
		Grill	Salomon	b	x	36	Pancea	Horoiu	căsăt
		Grill "u. Rubinger	Rosa	f	sotie	33	Horoiu	Horoiu	căsăt
		Grill	Lia	f	fiică	5	Horoiu	Horoiu	necăs.
		Rosenberg	Thaim	b	x	59	Comănești	Horoiu	căsăt
		Rosenberg "u. Hirsch	Regina	f	sotie	51	Ropcea	Horoiu	căsăt
		Rosenberg	Ester	f	fiică	20	Horoiu	Horoiu	necăs.
		Schlomnick	Barud	b	x	77	Ispas	Horoiu	văduv

עמוד אחד עם בני משפחה רבים.

משפחת רובינגר : אבא ואימא של מקס רובינגר/רגב, הרש (צבי) וחייה רובינגר ואחותו פאני רובינגר.

משפחת גריל : אח של אריה גריל (אבא של אמנון), שלמה, ואשתו וביתו של שלמה, רוזה (לבית רובינגר) וליה.

משפחת רוזנברג : הוריו של לוניו (אריה) רוזנברג (סבא וסבתא של בני וחייה רוזנברג) חיים ורגינה (גינה) רוזנברג, ואסתר רוזנברג, אימא של זאביק ורוני בירנבוים.

	Pencuc	Sh	b	X	44	Buda-Makala	Pernanti
9	Happler	Samuel	b	X	45	Horojinet	Horojinet
	Happler ^{u. Happler}	Etel	f	sotie	43	Horojinet	Horojinet
9	Haignman ^{u. Haignman}	Mina	f	X	58	Parapciu p. I.	Horojinet
	Turkis	Berta	f	neputa	21	Parapciu p. I.	Horojinet
13	Holinger	Josef	b	X	51	Kopcea	Horojinet
	Holinger ^{u. Rosental}	Rebeca	f	sotie	42	Raho	Ungaria
	Holinger	Moritz	b	copil	20	Horojinet	Horojinet
	Holinger	Isidor	b	copil	17	Horojinet	Horojinet
	Holinger	Berta	f	copila	14	Horojinet	Horojinet
	Holinger	Erwin	b	copil	13	Horojinet	Horojinet
	Holinger	Tola	f	copila	9	Horojinet	Horojinet

משפחת יוסל שניידר (הולינגר), אחיו של סבי, נפתלי שניידר. ברשימה השתמשו בשם המשפחה של אמו של יוסל (סבתא-רבתי שלי), הולינגר. נוהג זה היה מקובל, משום מה, במשפחתנו. גם אמי אחיה ואחיותיה רשומים כהולינגר למרות ששם משפחת אביהם היה שניידר.
 בנוסף ליוסל (יוסף), מופיעים ברשימה זו אשתו רבקה (לבית רוזנטל), וילדיו, מוריץ (מקס), איזידור (איזו – ישראל דורון), ברטה (רוזנר), ארווין (ברונו – אברהם דורון) ואידה (יהודית אלמגור)

	Vigniter ^{u. Rosental}	Anna	f	parinta	66	Milnita	Polonia
15	Hollinger	Baruch	b	X	45	Rupcea	Storoj
	Hollinger ^{u. Wale}	Berta	f	sotie	43	Yordanești	Storoj
	Hollinger	Paula	f	fica	18	Storoj	"
	Hollinger	Yuma	f	fica	15	"	"
	Hollinger	Erwin	b	fin	13	"	"
	Hollinger	Bernhard	b	fin	43	Billa	Raidanti
	Hollinger ^{u. Hollinger}	Sara	f	sotie	41	Storoj	Storoj
	Hollinger	Marta	f	fica	18	"	"

משפחתה של פאולה שניידר, אשת דודי, מוניו (מנחם) שניידר ואימה של שושנה לבנה: אביה של פאולה ודודה של אמי, ברוך הולינגר, אשתו של ברוך, ברטה, וילדיהם פאולה, אירמה וארווין (ברונו)

אחרי שחזרנו לארץ ביליתי שעות רבות בבדיקת הרשימות ונעזרתי גם בדודתי, ציפורה. גילינו רישומים של הרבה יותר מכרים ובני משפחה. אבל, ההתלהבות דעכה מעט כשבדקתי יותר לעומק את פשר הרשימות.

מסתבר שכל הרשימות נרשמו בשנת 1941. בחלק מהדפים רשום התאריך המדויק של 18 באוגוסט 1941, בחלק רשום **אוגוסט 1941**, בלי היום, בחלק רשומה רק השנה, 1941 ובחלק לא רשום כל תאריך, אבל גם הם מ-1941.

כשנולדו הורי, הייתה סטרוז'ינץ בתחום רומניה. ערב מלחמת העולם השנייה הועברה סטרוז'ינץ לשלטון רוסיה כחלק מהסכם ריבנטרופ-מולוטוב. ביוני 1941 כבשו הפשיסטים הרומנים בהנהגת יון אנטונסקו את סטרוז'ינץ מהרוסים והחלו בפעולות דיכוי ורצח נגד האוכלוסייה היהודית שהיוותה מעל 40% מאוכלוסיית העיר. מעל 250 מתושביה היהודים של סטרוז'ינץ נרצחו בשלב זה על ידי הרומנים. הצעד הבא של הרומנים היה להפריד חלק מהעיר ולהפכו לגטו עבור היהודים. יהודים מחלקים אחרים של העיר ומכפרים וישובים שונים במחוז סטרוז'ינץ הועברו לבתים בתחום הגטו וחוו צפיפות רבה. בתי הורי היו בתחום הגטו ומשפחות יהודיות אחרות הועברו לגור איתם בבתיים. חלק מהיהודים כבר הוגלו מחוץ לסטרוז'ינץ ובסביבות חגי תשרי 1941 החל הפינוי של היהודים למחנות טרנסניסטריה.

כשבדקים את הרשימות לאור הנתונים הנ"ל, מתברר שהן הוכנו כמאגר נתונים של כל היהודים, ורק היהודים, בסטרוז'ינץ לקראת הגלייתם למחנות האוימה, הסבל והמוות של טרנסניסטריה. כל היהודים ששרדו את הפוגרום הראשוני וחיו בגטו סטרוז'ינץ רשומים בשלושת התיקים. שלשה דורות מבני משפחתי רשומים בתיקים וכולם פונו לטרנסניסטריה. אבי, אחותו שפרה, גיסו לוני ומעטים אחרים הספיקו לברוח מסטרוז'ינץ בזמן, והם לא רשומים בתיקים ולא נשלחו לטרנסניסטריה.

סטרוז'ינץ, רופצ'ה

סיכמנו מראש עם המדריכה זויה, שהיא תלווה אותנו רק במשך יומיים. היום הראשון היה ארוך וקשה מהמצופה עבור זויה, אבל היא עמדה לרשותנו והביאה לכך שהוא היה מוצלח ופורה מאוד. ליומנו השני ביחד תכננו סיבוב קצר בקמפוס אוניברסיטת צ'רנוביץ ולאחר מכן טיול בסטרוז'ינץ, ברופצ'ה, כפר הולדתם של סבא וסבתא רבא מצד אמא וסבתא רבא מצד אבא של אבא, ובבנילה, כפרם של סבא וסבתא רבא מצד אבא של אבא. תכננו סיור מקיף במרכז סטרוז'ינץ, שהיה מקום מגוריהם של רוב היהודים והמשפחה שלי לפני המלחמה, וחיפוש מקומם של בתי הקברות היהודיים בסטרוז'ינץ, ברופצ'ה ובבנילה. את החיפוש היסודי של קברי בני המשפחה תכננו ליום המחרת, ללא צורך בליווי ובהדרכתה של זויה.

בעזרתה של זויה מצאנו את בית העלמין היהודי של סטרוז'ינץ די מהר. זויה ליוותה יהודי זר לבית העלמין בעבר וזכרה את מיקומו. ערכנו סיור מאוד שטחי וקצר בבית העלמין בידעיה שנחזור למחרת לחיפוש מצבות של בני המשפחה.

מבית העלמין המשכנו למרכז סטרוז'ינץ. בשלב זה לקחתי את ההדרכה על עצמי וזויה שימשה בעיקר כמתרגמת. בעזרת דודתי ציפורה, ובן דודה של אמי ישראל, ולפי תיאורם, עשיתי שיעורי בית לפני הנסיעה ומצאתי בגוגל את בית אמי ואתרים אחרים בסטרוז'ינץ. למרות ששמות הרחובות שונו וסטרוז'ינץ השתנתה מאוד מאז משפחתי עזבה את העיר אחרי המלחמה, בכניסתנו לסטרוז'ינץ איתרנו מהר מאוד את בית אמי והוא נראה בדיוק כפי שהוא נראה באינטרנט.

על פי סיפוריהם של אמי ואחותה, דודתי ציפורה, בית זה נקנה על ידי סבא רבא שלי, סבם של אמי וציפורה, בייניש הולינגר. הבית היה גדול מאוד ולקראת פרוץ המלחמה גרו בו סבא וסבתא רבא בייניש ופרומה הולינגר, סבא וסבתא נפתלי ורוזה שניידר, וארבעת ילדיהם, ברטה, מוניו, דורה (אמל) ופני (ציפורה, דודתי). עד אמצע שנות השלושים גרה איתם בבית זה גם אמו של סבא-רבא בייניש, חנה שרה הולינגר, שהגיעה לסביבות גיל 100. למרות שחלק מדיירי הבית הם מקורבנות השואה, יש להם היום צאצאים רבים בארץ ובעולם.

לפי סיפורה של ציפורה, כשהחליט סבא-רבא בייניש לעבור עם משפחתו מהכפר רופצ'ה לעיר המחוז סטרוז'ינץ, היה באפשרותו לקנות וילה מאוד גדולה ויפה בעיר. אבל, בייניש, שהיה סוחר בהמות העדיף בית בקצה העיר, עם מגרש גדול, שבחצרו יוכל להקים רפת. כך, מצא בייניש את הבית בפנינת הרחובות טמפל גסה (רחוב טמפל – בית הכנסת בגרמנית – היום הרחוב נקרא יורייה פדקוביצ'ה) ורחוב ינקו ניסטור (היום כביש T2608). ינקו ניסטור היה שם הרחוב כשסטרוז'ינץ הייתה תחת שלטון רומניה ומספר הבית היה 15.

שוב, על פי דברי ציפורה, אחרי המלחמה הולאם הבית ושימש כבית משפט. בעת סקירת הבית והחצר על ידינו ביקשנו מעובר אורח לצלם אותנו. כששאלנו אותו אם הוא מכיר את הבית, למרות היותו עיר יחסית, הוא ענה שהוא חושב שהבית שימש בעבר כבית משפט, דבר שחזק את עדותה.

לפי שני שלטים המוצבים בשני צידי חזית הבית הוא עדיין משמש כבניין ציבורי. בשלט הימני כתוב: "משרד החינוך והמדע של אוקראינה, המרכז לאקולוגיה וסביבה של הנוער היצירתי, נפת

סטרוז'ינץ, מחוז צ'רנוביץ". בצד שמאל כתוב "ההסתדרות המקצועית האוקראינית של עובדי החינוך והמדע, ארגון מחוז צ'רנוביץ של ההסתדרות המקצועית האוקראינית של עובדי החינוך והמדע, ארגון נפת סטרוז'ינץ של ההסתדרות המקצועית האוקראינית של עובדי החינוך והמדע".

בית הולינגר/שניידר היום

האין זה צירוף מקרים? אני עבדתי במשרד לאיכות הסביבה ואני מאוד קשור לנושאים סביבתיים ונאווה עבדה שנים רבות בתחום החינוך.

בשל היות הבית בניין ציבורי ובמיוחד, בשל שימושו כמרכז לאקולוגיה וסביבה, הוא נשמר היטב ונראה נפלא – ממש כמו חדש. החצר אשר שמשה כחצר חקלאית לבעלי חיים, הוסבה לגן מטופח ויפה.

גם את בית הכנסת הגדול, שנמצא ברחוב שנקרא לפני המלחמה טמפל גסה, מצאתי מראש בגוגל והיה קל מאוד למצוא אותו כשהגענו לסטרוז'ינץ. בית כנסת זה משמש היום כאולם ספורט. חזית הבניין על הרחוב הראשי, רח' יורייה פדקוביץ' (לשעבר טמפל גסה), משופצת ובמצב סביר, כמו גם צד הבניין הנראה מהרחוב הראשי. אבל, צידו האחורי של הבניין די מוזנח ובשלבם מתקדמים של בלייה.

בית הכנסת הגדול

משפחת הולינגר/שניידר השתייכה לקהילת בית כנסת קטן יותר בטמפל גסה, בית הכנסת הוויז'ניצרי. לא ידענו לזהות את הבניין, ולא ברור אם הוא עדיין קיים. על פי התמונות שצילמתי ברחוב דודה ציפורה אמרה ש הבניינים השתנו מאחר והבתים המקוריים היו קטנים. בית הכנסת היה דו-קומתי. אחד המבנים ברחוב שהצבענו עליו יכול אולי להיות בניין בית הכנסת הוויז'ניצרי, אבל ציפורה לא בטוחה.

אולי זה מבנה משופץ של הוויז'ניצה שול

על פי הסברם של דודתי ציפורה ובן-דודה של אמי ישראל דורון, מצאנו את הרחוב בו גרה משפחת יוסל שניידר, משפחתו של ישראל. רחוב זה, שנקרא נוי וולט גסה לפני המלחמה נחצה לשניים על ידי פסי הרכבת והצד בו היה בית יוסל שניידר נקרא היום רח' ווליציה וילדה.

היום משמשים קטעי הרחובות משני עברי הפסים שוק פתוח. לא מצאנו את בית יוסל שניידר ונראה שהוא נהרס.

אזור בית יוסל שניידר לשעבר

בעזרת תיאורם של ציפורה וישראל מצאנו גם את הרחוב בו גרה משפחת בנימין זלוצ'ובר, משפחת אבי. מרחוב זה לא היו צילומים של גוגל ולא ידענו בדיוק את מיקום הבית ברחוב. על פי תיאור המיקום המשוער של ישראל (בית שני או שלישי מהצומת ובעל קומה שניה – עליית גג על פי ציפורה), בחרנו בשטח בשני בתים שנראו לנו הכי מתאימים. מהבתים שצילמנו, בית אחד, שכנראה שופץ ושונה מאוד מאז, מתאים יותר מהאחרים להיות בית זלוצ'ובר. אבל גם ציפורה לא הצליחה לזהות את הבית בוודאות מהתמונות שצילמנו.

בשיחה עם ציפורה, אחרי שחזרנו לארץ עלה שהבית לא היה בעל שתי קומות מליאות, אלא בעל עליית גג. היא הוסיפה שהבית חולק לשניים ובצד אחד גרה משפחת זלוצ'ובר ובצדו השני גרה משפחתה של אחות סבי, משפחת **סלי ופנקס שטיין**. מבדיקה ברשימות ארכיון צ'רנוביץ עולה שמשפחת בנימין זלוצ'ובר (בית אבי) גרה ברח' מלצ'ינשי 13B ומשפחת פנקס שטיין גרה במספר 13 – זאת אומרת, אותו בניין - כפי שציפורה אמרה. אחד משני הבתים שבחרנו אכן מחולק לשניים. שם הרחוב שונה והוא היום רח' איריני וילדה. המספר על הבית השני שבחרנו הוא היום 15. הבית המחולק לשניים צמוד לבית מס' 15, ואין עליו מספר. אם מספרי הבתים נשארו כפי שהיו, אולי מספר הבית הכפול באמת 13. אם כך, ישנם רמזים לכך שזה אכן בית בנימין זלוצ'ובר.

הבית הכפול – בית זלוצ'ובר ?

בית 15

בית 15

גם את בניין תלמוד התורה בו למדו בנות הולינגר/שניידר מצאנו וצילמנו.

רופצ'ה

רופצ'ה הוא כפר קטן וציורי במחוז סטרוז'ינץ וקרוב לעיר. סבא-רבא **בייניש הולינגר** וסבתא-רבא **פרומה פליישר הולינגר** נולדו ברופצ'ה ועברו לסטרוז'ינץ.

לפני מלחמת העולם השנייה חיו יהודים ברופצ'ה אבל היום לא נותרו יהודים בכפר. כששאלנו אנשים בכפר היכן בית העלמין היהודי של הכפר, ענו שאין בית קברות יהודי ושיהודי הכפר נקברו בסטרוז'ינץ.

רופצ'ה

בנילה (בניליב)

גם בנילה הוא כפר קטן וציורי במחוז סטרוז'ינץ שבו חיו יהודים לפני המלחמה. סבי, **בנימין זלוצ'ובר**, אביו של אבי, נולד בבנילה. סבא – רבא וסבתא רבא שלי, **יוסף ויהודית/יטה זלוצ'ובר** נולדו וחיו בבנילה. סבי, בנימין, עבר מבנילה לסטרוז'ינץ, אבל אחיו, **חיים/קרל זלוצ'ובר** ואחותו, **רוזה**, נשארו בבנילה.

בתם של חיים-קרל ו**אסתר שלאו/זלוצ'ובר**, **שושנה/רוזה**, הגיעה ארצה וביחד עם בעלה, **צבי רייס**, הקימו בית בנתניה. בנם של שושנה וצבי רייס, **מנחם רייס**, גר בנתניה ובתם, **אסתר/אתי קסלר** גרה בכפר יונה. אני מפרט נתונים אלה פה מאחר ולא הספקתי לעיין בתיק של בנילה כשהיינו בצ'רנוביץ ולא מצאתי עדויות על הצד הזה של משפחתנו חוץ מקברו של סבא-רבא יוסף זלוצ'ובר.

גם בבנילה לא נותרו יהודים אחרי המלחמה.

נופי בנילה

בית העלמין היהודי בבנילה

כשנכנסנו לבנילה שאלנו מספר עוברי אורח על מיקומו של בית העלמין. תשובת כולם הייתה שאין בית עלמין יהודי בבנילה. החלטנו לא להרים ידיים ולהמשיך לחפש, ואז פגשנו בשני תושבים יותר מבוגרים וגם תשובתם הייתה שאין בית עלמין יהודי בבנילה, אבל יש בית עלמין **נוצרי** ישן ועזוב. מאחר שנראה שהם נולדו אחרי המלחמה החלטנו ללכת על זה, ושאלנו על מיקומו של בית העלמין העזוב. הם היפנו אותנו לאזור ליד כנסייה בשולי הכפר. נסענו לכיוון וראינו כנסייה ממוקמת על שביל צדדי מהרחוב הראשי. בתחילתו של השביל ראינו אנשים עובדים בבניית גדר ושאלנו אותם על בית העלמין העזוב. המבוגר שביניהם הצביע על הכנסייה בקצה השביל ועל בית קטן על גבעה שמאחוריו ואמר שיש בית עלמין **נוצרי** עזוב בהמשך הגבעה, מאחורי הבית.

נסענו לכיוון, עד קרוב לרגלי הגבעה שעליה נראה רק גיונגל של עצים וצמחיה עבותה בגובה אדם.

ביקשתי מנאווה ומזויה להמתין במורד הגבעה ואני טיפסתי לבדי. למעלה עדיין נראה ג'ונגל מכוסה סבך שיחים ועצים. חיפשתי מסביב ופתאום ראיתי את קצה הכתרים של שתי מצבות מציצים מעל הסבך. מרוב התרגשות רצתי אל תוך הסבך לכיוון המצבות. בין סבך השיחים גדלו הרבה שיחי פטל דוקרניים ונשרטתי כהוגן. כשראיתי שאין לי אפשרות להגיע כך למצבות, הרמתי ענף עץ, שרבים כמוהו היו בשטח, וקראתי לנאווה שמצאתי מצבות. בעזרת ענף העץ הרבצתי והשכבתי שיחים שהיו בדרכי ופילסתי מעבר לשלישיית המצבות הראשונות. השתמשתי בענף לגלות את המצבה הראשונה וגיליתי שזה אכן בית עלמין יהודי ולא נוצרי, כפי שאמרו לנו.

הכתוב על המצבה הראשונה היה ברור ונראה שמישהו צבע את האותיות בשחור, אבל השם החרוט עליה לא היה מוכר לי.

כשהסרנו את הצמחייה מחזית המצבה השנייה בשלישייה, נוכחנו שגם כאן ניתן לקרוא את החרוט על המצבה ביידיש ובגרמנית. להפתעתנו, שם המשפחה החרוט על המצבה, המצבה השנייה שגילינו, היה שם המשפחה שלי. איות השם בגרמנית היה זהה לאיות שבו אני משתמש בלועזית: "Zloczower", אבל האיות ביידיש שונה מהאיות בעברית בו אני משתמש. האיות על המצבה

פרץ בר יהודה זלאטשאווער – Peritz Zloczower

הוא: "זלאטשאווער", ואנחנו מאייתים את השם "זלוצ'ובר". השם הפרטי החרוט על המצבה, "פרץ בר יהודה" לא היה מוכר לי.

להפתעתנו ולשמחתנו הגדולה, גילינו שהמצבה השלישית אליה הגענו היא לא רק של יהודי בשם זלוצ'ובר, אלא של יהודי בשם **יוסל זלוצ'ובר**, שמו של הסבא-רבא שלי, אב אביו של אבי. בכל

יוסל (יוסף) זלוצ'ובר – Jossel Zloczower

הגיונגל הזה, שהיה פעם בית קברות יהודי, הצלחנו להגיע רק לכשישה קברים, ולשמחתנו אחד מהם, השלישי שאליו הגענו, הוא של סבא-רבא שלי, **יוסף זלוצ'ובר!!**

שלא כמו במצבה של פרץ, חזית המצבה של יוסף זלוצ'ובר פגועה וקשה לקרוא את החרוט עליה בעברית.

החרוט בלועזית מספיק ברור לקריאת השם "**Jossel Zloczower**". עם הרבה מאמץ והרבה דמיון, ועל ידי השוואה בין הכתוב בעברית לבין הכתוב בגרמנית, אפשר לשער שהנוסח החרוט על המצבה הוא:

תפר תהלים (חרוט "תפר", אבל זו כנראה טעות והכוונה ל"ספר תהלים", מאחר ועל המצבה הצמודה חרוט "ספר תהלים")

פנ (פה נקבר)

איש תם וישר

מור (מורנו) **יוסף**

בר (בן רבי) **יהודה**

נפ (נפטר) **כ' אלול תרצ"ה**

תנצבה (תהי נפשו צרורה בצרור החיים)

JOSSEL

ZLOCZOWER

18.9.1935 (נפטר-Gestorben) **GEST**

את תאריך הפטירה קבעתי על ידי התאמה של מה שקריא בתאריך העברי ומה שקריא בתאריך הלועזי.

אם ההשערות שלי נכונות וזה אכן הנוסח על המצבה, אז **פרץ זלוצ'ובר** (זלאטשאווער) שקברו צמוד לקברו של **יוסף זלוצ'ובר** הוא אחיו, מאחר שגם הוא בנו של יהודה. ואם כך, נוספו שני נתונים חשובים מאוד לעץ המשפחה:

1. שמו של אביו של יוסף זלוצ'ובר הוא **יהודה**
2. ליוסף היה אח ששמו **פרץ**

בית העלמין היהודי בסטרוז'ניץ

לבית העלמין בסטרוז'ניץ מוביל שביל עפר היוצא ימינה מהכביש הראשי מצ'רנוביץ לסטרוז'ניץ, בין זוג בתים ושדה תירס. את שער הכניסה לבית העלמין לא מזהים מהכביש אם לא יודעים היכן לחפש אותו.

הכניסה לבית העלמין היהודי בסטרוז'ניץ

בית העלמין מחולק לשניים. במימון ארגונים יהודיים, ביניהם כנראה ארגון יוצאי בוקובינה, אישה שמתגוררת בבית ליד בית העלמין דואגת לאחזקתו החלקית של החלק היותר חדש של בית העלמין. עיקר הטיפול מורכב ממניעת התפשטות צמחיה לחלק זה של בית העלמין על ידי כיסוח הצמחייה. גם בחלק זה רבות מהמצבות שבורות, חלקן נוטות ליפול ואחרות כבר נפלו והתנפצו. אבל ישנה גישה לקברים, שלא כמו בחלק העזוב של בית העלמין. בחלק המטופל נמצאים גם קברים חדשים המעידים על כך שבית העלמין עדיין פעיל, למרות שכבר לא חיים יהודים בעיר. בחלק המטופל נמצא קבר אחים של 250 מתושבי סטרוז'ניץ היהודים שנרצחו על ידי הצבא הפשיסטי הרומני, מצבה, ואנדרטה קטנה. על המצבה כתוב ש-250 היהודים נרצחו על ידי הנצים, אבל הם נרצחו על ידי הרומנים שכבשו את סטרוז'ניץ בחזרה מהרוסים.

בחלקו המטופל של בית העלמין הייתה גישה נוחה למצבות והספקנו לעבור על כולן. בשל הנזקים הפיזיים שחלקם נראים שנגרמו בזדון, ובשל נזקי הזמן והסביבה, במיוחד בתקופה שלא טיפלו כלל בבית העלמין, היה קשה לקרוא את החרוט על חלק מהקברים, אפילו בחלקו המטופל של בית העלמין.

בחלקו הלא מטופל של בית העלמין צמחיה עבותה השתלטה על כל השטח. קשה מאוד לראות את הקברים והמצבות וקשה מאוד להגיע אליהם. בנוסף לקושי בפילוס מעבר דרך הצמחייה העבותה, לא ניתן לראות את הקברים שחלקם שבורים ואת המצבות שנשברו ונפלו לפני הקרקע. אחרי שנפלתי ונפגעתי, נאווה ואני לקחנו שני ענפים כל אחד, על מנת לחוש בעזרתם את הקרקע, הבורות, הקברים והמצבות המנופצות, על מנת לתמוך בנו ולעזור בשיווי משקל, ועל מנת להשכיב את הצמחייה כדי לאפשר מעבר ולאפשר לראות את הכתוב על המצבות.

מוסתרים בצמחיה, מצאנו מצבות של בני משפחה מוכרים וגם בעלי שם משפחה כשלנו, אבל לא ידוע אם הם ממש בני משפחה – למשל אברהם סלוצ'ובר

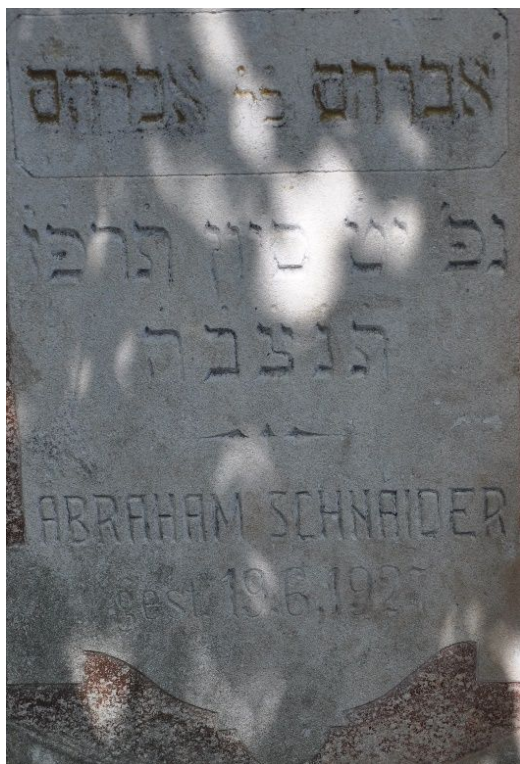

היה יום חם מאוד ונאוה ואני בילינו מעל 4 שעות בעבודה קשה, בחום. בשלב מסוים נגמרו לנו המים, ובסופו של דבר הרגשתי שרצוי מאוד שנפסיק! הספקנו לעבור על רוב המצבות, אבל בשל הגישה המאוד קשה ובשל התשישות שלנו (במיוחד שלי), לא עברנו על כולן. יכול להיות שפספסנו מצבות של בני משפחה, אבל גם אם היינו מוצאים כאלו, לא בטוח שהיינו מזהים את השמות.

אני חייב להודות שללא עזרתה של נאוה, שכושרה עולה בהרבה על שלי, אין סיכוי שהייתי למגיע להצלחה אליה הגענו ביחד.

בשל ההזנחה רבת השנים, גילינו כל מיני תופעות, כגון עצים שצמחו על הקברים ולכדו מצבות בתוכם. מצאנו את קברו של **סבא-רבא אברהם שניידר**, בנו של **סבא-רבא-רבא אברהם שניידר** (שכנראה נפטר לפני שהוא נולד). סבא-רבא הוא אביו של סבי, **נפתלי שניידר** וסבא של אמי, דבורה/דורה, של דודתי, ציפורה/פאני, ושל בן דודה של אמי, ישראל/איזו דורון/שניידר. גם על קברו צמח עץ, אבל לא עטף את המצבה.

קברו של סבא רבא אברהם שניידר אשר נפטר ביום יט' סיון תרפ"ז –
19.6.1927

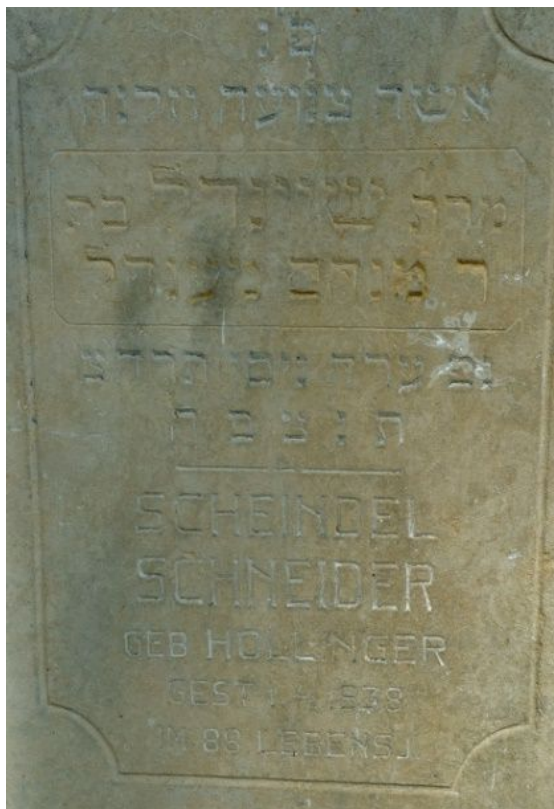

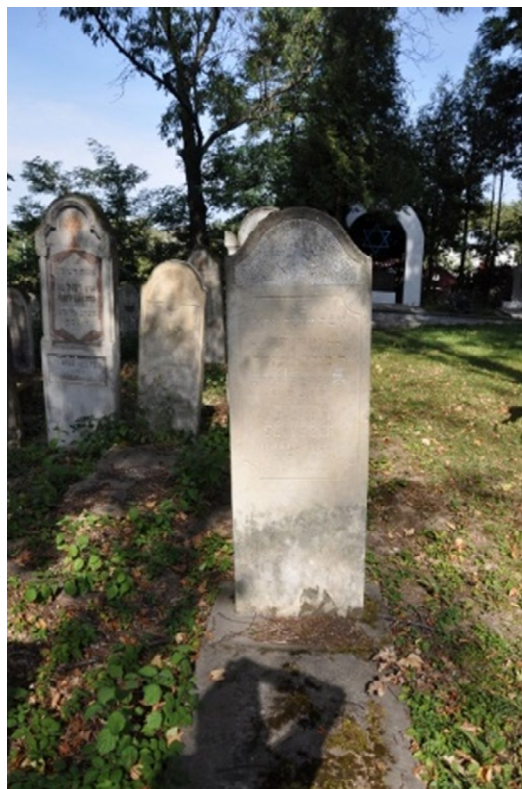
על המצבה של סבא-רבא אברהם
שניידר חרוט:
ספר תהלים (תהילים)
פנ (פה נקבר)
איש תם וישר
נהנה מיגיע כפיו
הזקן מוה (מורנו הרב)
אברהם בר אברהם
נפ' (נפטר) **יט סיון תרפז**
תנצבה (תהי נפשו צרורה בצרור
החיים)
ABRAHAM SCHNAIDER
gest. (gestorben **נפטר**) **19,6,1927**

סבתא-רבתא שיינדל שניידר, לבית הולינגר היא אשתו של סבא-רבא אברהם שניידר ובתם של
סבא-רבא-רבא וסבתא-רבתא-רבתא פייביש וחיה שרה הולינגר. שיינדל היא אימו של סבי,
נפתלי שניידר וסבתא של אמי, דבורה שניידר זלוצ'ובר, של דודתי, ציפורה שטרן, ושל בן דודה
של אמי, ישראל דורון. היא הייתה בת 88 במותה.

שיינדל
הולינגר
שניידר

סבתא-רבתא שיינדל שניידר לבית הולינגר

על המצבה של סבתא-רבתיא שיינדל חרוט :

פ"נ (פה נקברה)

אשה צנועה וזקנה

מרת שיינדל בת

ר (רב) מנחם מענדל

נפ (נפטרה) ערץ (ערב ראש חודש) ניסן תרצ"ז (תר"צ)

SCHEINDEL

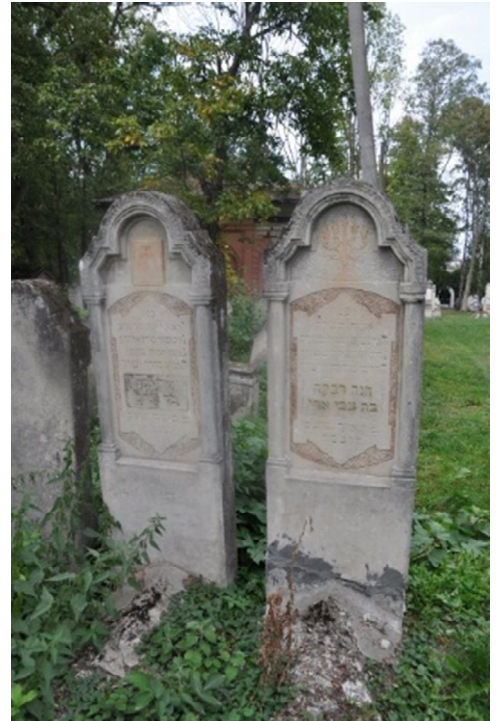
SCHNEIDER

GEB (Geborn – נולדה) HOLLINGER

GEST. (Gestorben – נפטרה) 1.4.1939

IM 88 LEBENSJ (LEBENSJARE - (שנת חיים - 88) (בשנת חייה ה-88)

המצבה של סבתא-רבתיא שיינדל שופכת אור על פרטים מאוד חשובים שלא היינו מגלים אחרת. אנחנו ידענו ששמו של סבא-רבא-רבא, אביה של שיינדל, היה פייביש. על המצבה של שיינדל מופיע השם מנחם מענדל. נראה ששמו העברי/אידי של פייביש היה מנחם מענדל. אולי דודי מוניו/מנחם קרוי על שמו.

יונה וחנה רבקה הולינגר

יונה הולינגר הוא אחיה של סבתא-רבתיא שיינדל הולינגר, אבא של ברוך הולינגר, וסבא של פאולה הולינגר שניידר. פאולה היא אשתו של דודי, מוניו/מנחם שניידר. חנה רבקה היא אשתו של יונה.

אחת הבעיות בזיהוי שמות של נשים יהודיות על מצבות היא שברוב המקרים לא מופיע שם הנעורים של האישה ובמקרים רבים לא מופיע שם משפחה כלל, רק שמו הפרטי של האב. זה המקרה במצבה של חנה רבקה. שם משפחתה

אינו מופיע בחזית המצבה, אלא רק בצד האחורי, כמו גם שמו של יונה.

החרוט על המצבה של חנה רבקה :

פנ

אשא כשרה

ח'קו נשים שמרה בטהרה (?)

נרות וחלות לקיים טהרה

הדריכה בניה בדרך ישרה

מאחור :

CHANE
RIFKE
HOLINGER

חנה רבקה

בת צבי ארי

נפ' י' אייר תרצ"ב

תנצבה

החרוט על המצבה של יונה :

ספר תהלים

פנ

י'רא אלוקים סר מרע

ולשמור תורת אלוהיו

לפשו תמיד ערגה

התנהג בדרך ישרה

מור (מורנו) יונה

בר מנחם

נפ' כז ניסן תרצ"ב

תנתבה

מאחור :

JONE
HOLINGER

במצבה של יונה נמצאת עדות נוספת לכך ששמו העברי של סבא-רבא-רבא **פייביש** היה **מנחם** (**מנחם מענדל**). עדות זו מחזקת את העדות במצבה של סבתא-רבתא שיינדל הולינגר. לאור זאת, נמצאה תגלית נוספת בין המצבות שצילמתי. למרות שלא הכרתי את השם הפרטי על המצבה – רק את שם המשפחה "הולינגר". מדובר במצבה של **שלמה חיים הולינגר**, בנו של **מנחם מענדל**.

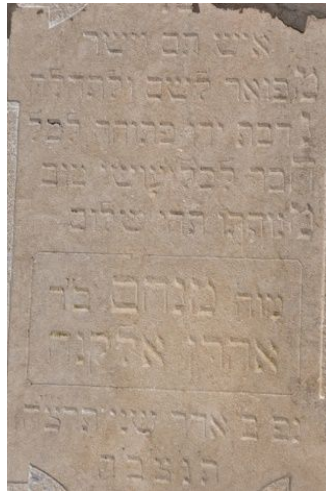

כשבדקתי עם "ארכיונאית" המשפחה, דודתי ציפורה שטרן, היא אמרה שיכול להיות ששלמה חיים הוא אח של סבתא-רבתי **שיינדל** (אמא של סבא **נפתלי שניידר**), של סבא-רבא **בייניש הולינגר** (אבא של סבתא רוזה (שושנה), וסבא של דודה פאולה (אשתו של דוד מוניו), יונה הולינגר. כנראה שהוא סבא של **אנשל ושעייה בירנבאום/גולד** – אבא של אמם. כשהיינו ילדים, המשפחות של אנשל ושעייה גרו בלוד ולאחר מכן עברו לבאר שבע. כשאני ואחותי היינו ילדים, לפני שעברנו לארה"ב, היה קשר בין משפחותינו ואני זוכר ששיחקנו עם בנו ובתו של שעייה, שלמה מאיר ועדה. לא נפגשנו אחרי שחזרנו מארה"ב, אבל אני חושב שאימא שלי שמרה על קשר רופף איתם. עדה נהרגה בתאונת דרכים ואני לא יודע דבר על שלמה (שכנראה נקרא על שם שלמה חיים הולינגר).

גילינו קבוצה של שלש מצבות שתפסו את סקרנותנו. שלושתן של בני משפחת **רובינגר**. בשניים מהקבוצה לא מופיע השם **רובינגר** בחזית המצבות. לא בעברית ולא בלועזית. אבל, מצדיהם האחוריים מופיע שם המשפחה. במצבה הראשונה משמאל מופיע בחזית השם **מנחם בן אהרון אלקנה** ומצדו האחורי מופיע בלועזית השם **Mendel Rubinger**. מופיע גם תאריך הפטירה בלועזית, אבל המצבה נשברה ותוקנה ולא ניתן לקרוא את התאריך.

בחזית המצבה השנייה משמאל מופיע השם **חיים בן אהרון אלקנה** ומאחור, בקושי ניתן לקריאה, מופיע ביידיש השם **רובינגער**. כנראה שחיים אחיו של מנחם.

בחזית המצבה השלישית מופיע בעברית השם **שרגא פייזל בר חיים** ובלועזית מופיע השם **Feiweil Rubinger**. תאריך הפטירה מופיע גם בעברית וגם בגרמנית ובגרמנית מופיע גם שהוא נפטר בגיל 59.

כשבדקתי את התמונות בבית, חשבתי שאולי **מנחם רובינגר** הוא סבו של **מנחם/מקס רגב/רובינגר**. נראה שמנחם וחיים אחים ושרגא הוא בנו של חיים.

מצאנו וצילמנו עוד מצבות עם שמות משפחה של בני משפחה, קרובים ומכרים מבני **זלוצ'ובר, שניידר, הולינגר, רוזנברג, פליישר, שטיין, גריל, ורובינגר**, אבל לא ידוע לנו בנוגע לקרבתם למשפחתנו, לקרובינו, או למכרינו. הכנתי רשימה עם השמות על המצבות שצילמנו. אשלח עותקים מהרשימה ואשמח לקבל תגובות מכל מי שמזהה שמות ברשימה.

גם בין הרשימות שצילמתי מתיקי ארכיון צ'רנובוביץ ישנם הרבה שמות שלא מופיעים בסיכום זה. הכנתי רשימה של הרשומים שמצאנו וצילמתי, בעלי שמות משפחה של בני משפחה, ושל קרובים ומכרים מבני **זלוצ'ובר, שניידר, הולינגר, רוזנברג, פליישר, שטיין, גריל, ורובינגר**, ואחרים. אשלח גם עותקים מהרשימה הזו, ואשמח לקבל תגובות מכל מי שמזהה שמות.

התמונות מהטיול, כולל צילומים מרישומי הארכיון ותמונות מבתי העלמין והמצבות, כבדות ולא אוכל להעביר אותן במייל רגיל. אכניס אותן לענן כלשהו ואעדכן את מי שמעוניין עם הוראות גישה להורדה מהענן.

מצורפים עותקים מעצי משפחה שהכנתי, עד לדור ההורים או עד לדורנו, ואשמח אם תוכלו להשלים עבורי ועבור כולנו גם נתונים חסרים או שגויים מדורות קודמים וגם את דורות ילדינו ונכדינו.

אשמח לקבל תגובות, אינפורמציה נוספת, תיקונים וכו' על מסמך זה ועל כל מה שהכנתי.